

1991-02-01

221-3971-89

Kulturmiljöenheten
Anders Gottberg

Kopia till
Kulturmiljöenheten (2)
Juridiska enheten
Planenheten
Dalarnas museum
Kulturnämnden
Riksantikvarie-
ämbetet

18. 9/03 28
Bj
Stora Kopparbergs
a.a. KP

Byggnadsminnesförklaring av Creutz lave och konsthjulhus vid Falu Gruva, Stg 1929, Stora Kopparbergs socken, Falu kommun

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av kulturminneslagens 3 kap 1 § (SFS 1988:950) förklarar länsstyrelsen Creutz lave och konsthjulhus för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt samma lag och kapitel 2 § följande skyddsföreskrifter.

1. Byggnaderna som markerats på bifogade situationsplan får inte rivras, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras. Inte heller får ingrepp göras i byggnadernas stomme.
2. Byggnaderna ska underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras på ett sådant sätt att byggnadernas kulturhistoriska värde inte minskar.
3. Området närmast de två byggnaderna ska hållas i sådant skick att det är förenligt med byggnadernas utseende och karaktär.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar ifråga om underhållet av byggnaderna och vården av det kringliggande området.

Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt kulturminneslagens 3 kap 14 § lämna tillstånd till att byggnadsminnet ändras i strid med skyddsföreskrifterna.

Redogörelse för ärendet

Fråga om byggnadsminnesförklaring av rubricerade fastighet väcktes av Länsstyrelsen i Kopparbergs län 1988-10-05. Byggnaderna ägs av STORA.

De två byggnaderna restaurerades med stöd av statliga bidrag under åren 1982/83. Säkerställandet av byggnaderna har bidragit till att öka gruvområdets kulturhistoriska värde. Som villkor för bidraget ingick byggnadsminnesförklaring av de två husen.

Länsstyrelsen har i ärendet samrått med Riksantikvarieämbetet och med byggnadsnämnden i Falu kommun. Byggnadernas ägare har godkänt föreslagna skyddsföreskrifter.

LÄNSSTYRELSEN I
KOPPARBERGS LÄN
Länsantikvarien

Enligt länsantikvariens diarium
har detta beslut inte överklagats

Datum 1991-03-28

I tjänsten

Ulf: Anne Sundqvist

Kulturmiljöenheten
Anders Gottberg

Kulturhistorisk bakgrund och beskrivning

Falu koppargruva är landets äldsta och i äldre tid också den största enskilda industrin. Gruvan omtalas redan i ett bytesbrev från 1288. Gruvan har varit av stor ekonomisk betydelse för landet. Dess historia har också många gånger varit dramatisk. Under 1600-talet inträffade ett flertal omfattande ras. Det största inträffade 1687 då "Stora Stöten" bildades.

Falu Gruva är ett levande industriområde, men med ett flertal industriminnen från äldre perioder i behåll. Vid Stora stötens östra sida ligger tre byggnader, Geschwornergården, Stora gruvstugan och Bergmästargården, som sedan sekler kanske varit det mest representativa inslaget i miljön vid Falu gruva. I mitten av 1960-talet låg de emellertid i vägen för gruvbrytningen. Geschwornergården, uppförd 1744-1745, och Bergmästargården, byggd 1698-1699, flyttades då omkring 100 meter österut från sina ursprungliga platser. Gruvstugan, sedan 1922 Stora Kopparbergs museum, kunde av tekniska skäl inte flyttas utan måste rivas. I stället uppfördes ett nytt museum, som i allt väsentligt är en kopia av den gamla gruvstugan från 1700-talets slut. Till den här bebyggelsegruppen hör också Gruvplatsen Anfarten från 1800-talets början. Anfarten var ursprungligen namnet på ett schakt som användes av arbetarna för nedfart i gruvan, men har övergått till att beteckna lavbyggnaden över schaktet med vaktkammare och omklädningsrum.

Lave betydde ursprungligen själva golvet av stockar över en gruvöppning. Vid mitten av 1800-talet började man emellertid förse lavarna vid Falu gruva med överbyggnader, som kom att kallas lavar även de. Av dessa är Creutz och Adolf Fredriks fortfarande bevarande. Creutz lave har, ett speciellt teknikhistoriskt intresse, då byggnaden står på sin ursprungliga plats över ett 208 m djupt schakt och med en rekonstruerad konstgång ansluten till ett hjulhus med befintligt vattenhjul.

"Creutz lave" är byggd i trä, 11 x 11 m i tre över varandra placerade avsatser med rundbågade öppningar. Laven är rödfärgad med svarta luckor. Taket är av plank. Den är uppförd efter C.G. Husbergs ritningar år 1852. Schaktet öppnades år 1662 och fick sitt namn efter friherre Lorentz Creutz, dåvarande landshövding i Kopparbergs län. Konsthjulhuset är byggt av liggande rödfärgat timmer på en kallmurad grund. Konsthjulhusets sadeltak har liksom laven taktäckning av plank.

Länsstyrelsens motivering

Länsstyrelsen finner att byggnaderna äger ett mycket stort kulturhistoriskt värde och att de bevarar egenarten av gången tids byggnadsskick samt att dess långsiktiga bestånd är en internationell angelägenhet som väl motiverar en byggnadsminnesförklaring.

Kulturmiljöenheten
Anders Gottberg

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till kammarrätten (se bilaga 1 blankett 1:1).

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit länsråd Leif Svensson, beslutande, och länsantikvarie Ulf Löfwall, föredragande.

Leif Svensson

Ulf Löfwall

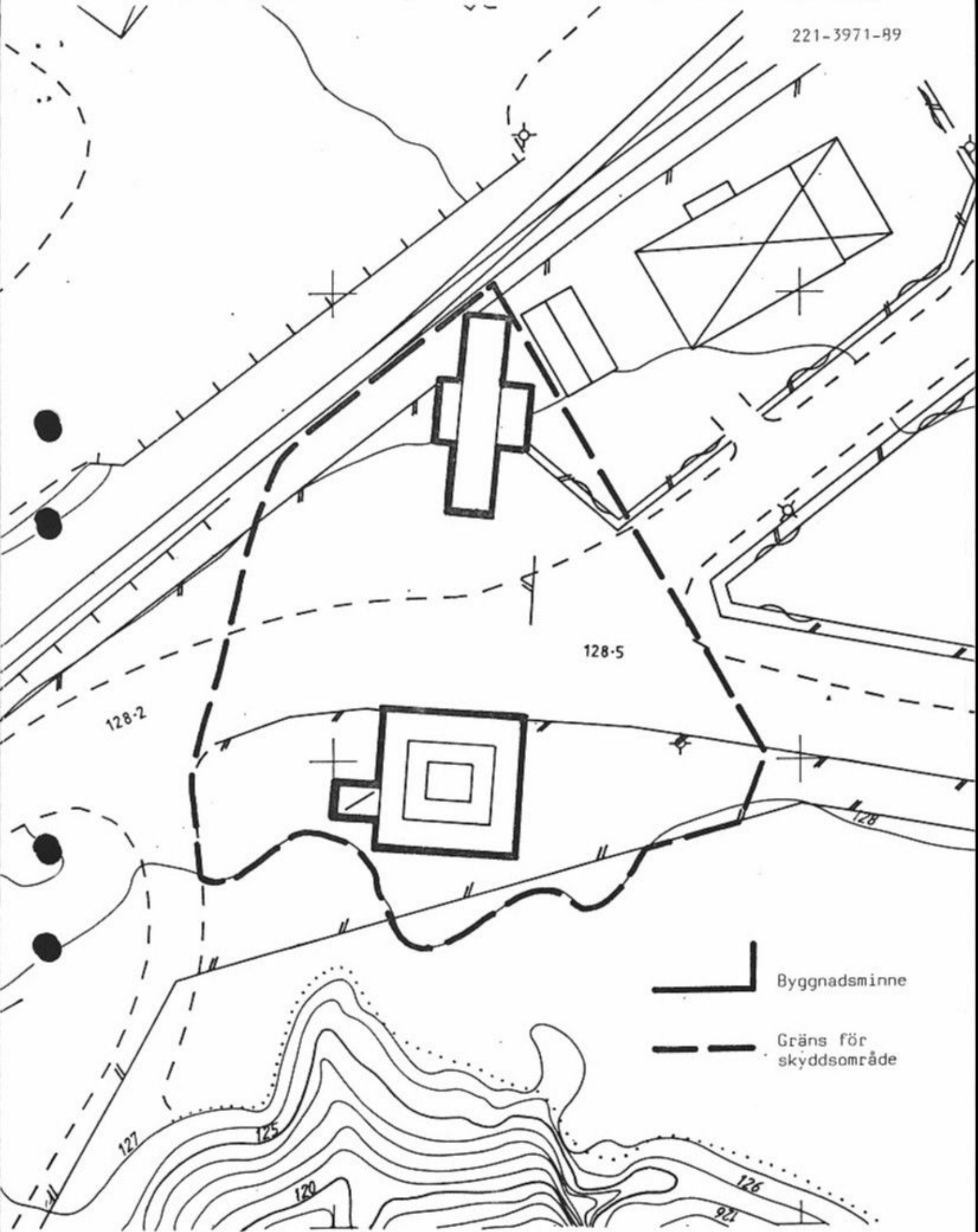
Bilaga:

Besvärshänvisning, blankett 1:1
Situationsplan

Creutz lave och konsthjulhus
vid Falu Gruva, Stg 1929

Stora Kopparbergs socken
Falu kommun

128-2

128-5

128

127

125

120

126

126

 Byggnadsminne
 Gräns för skyddsområde